Muzičke novine Hrvatskog državnog konzervatorija

Other document types / Ostale vrste dokumenata

Publication year / Godina izdavanja: **1946**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:116:420106

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-26**

Repository / Repozitorij:

Academy of Music University of Zagreb Digital Repository - DRMA

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Poštarina plaćena u gotovu

★ MUZIČKE NOVINE ★

HRVATSKOG DRŽAVNOG KONZERVATORIJA

ZAGREB — GOD. I. — BROJ 6. LISTOPAD — 1946. — OKTOBAR CIJENA 5 DINARA

Akustički temelji istarske ljestvice

IVO KIRIGIN

Za upoznavanje naše narodne muzike potrebno je nesamo duboko poniranje u sadržajne i izražajne vrednote samog narodnog stvaranja, već i stručno, naučno produbljivanje svih problema, koji su u vezi s narodnom muzikom.

Svojom egzaktnom metodom, akustička istraživanja pridonose u mnogom pogledu ispravnijem razumijevanju ponekih komponenata, koje sačinjavaju bitni dio u svakom muzičkom, pa tako i narodnom muzičkom produktu. Te komponente, koje se dadu korisno akustički istraživati, u prvom se redu odnose na pitanja ljestvičnih obrazaca i latentne harmonije.

Bogatstvo naše narodne muzike odrazuje se među ostalim i u velikoj raznolikosti tonskih nizova, koji se mogu naći analizom našeg narodnog muzičkog stvaranja. Jedna od najkarakterističnijih shema, po kojoj narod instinktivno stvara svoje melodije, jest tako zvana »istarska ljestvica«. Nazvana je tako, jer je većina narodnih melodija tog ljestvičnog tipa zabilježena na području Istre. No usprkos dosadašnjim vrlo oskudnim melografskim istraživanjima na području našeg Krša, moglo bi se pretpostaviti, da se melodije tog ljestvičnog niza zapravo nalaze na čitavom dinarskom području, pa da će se možda umjesto »istarskom ljestvicom« ta ljestvica poslije podrobnijeg istraživanja nazvati »dinarskom«.

*

Kod ustanovljivanja akustičkih osebina bilo koje ljestvice, potrebno je voditi računa o nekim momentima, koji omogućavaju njezino sistematsko proučavanje. Prva je takva činjenica, da jedini interval, koji je zajednički muzici svih vremena i svih naroda, jest i n t e r v a l o k t a v e. Drugi je moment u akustičkoj analizi nekog tipa melodije taj, da se, bez obzira na opseg pojedinih melodija, proučavanje mora vršiti u okviru intervala oktave, koji je stanovitom p r a v i l n o š ć u i s p u n j e n pojedinim ljestvičnim tonovima. Ta pravilnost nije slučajna; svaka je ljestvična shema sastavljena nekom zakonitošću, a ta je zakonitost usko povezana sa životnim ritmom, po kojem se odvija čitava stvarnost i tako se skupa s tim ritmom razvija i izgrađuje i svaki pojedini ljestvični obrazac.

Treći je moment kod ustanovljivanja osebina pojedinog pravilnog tonskog niza u okviru oktave, potreba, da se genetički (razvojno) pronađe a k u s t i č n o p o d r i j e t l o, iz kojega je nastala pojedina ljestvica. Kod toga je od osobite važnosti utvrđivanje dvaju izvora, iz kojih nastaje svaka instinktivna muzička tvorevina.

Prvi je izvor t. zv. »fiziološki«, po kojemu nastaje nediferencirani pjev primitivca, bez određenih tonskih razmaka, a drugi t. zv. »fizikalni«, po kojemu nastaje (također instinktivno) melodija bazirana na principu alikvotnih tonova.

Osobito je interesantan za kompozitora jedan daljnji moment, o kojem treba voditi računa kod proučavanja akustičkih osebina neke ljestvice, a to je potreba, da se svakom jednoglasnom tonskom nizu pronađe takvo v i š e g l a s n o t o n s k o r u h o, koje će se temeljiti na akustičkim principima te ljestvice, i tako sadržavati zvučne karakteristike tih melodija. Nazivanje tog višeglasja latentnom harmonijom ispravno je samo utoliko, ukoliko se pod harmonijom misli na mnogo širi pojam, nego što je nauka o akordima.

*

Kod pronalaženja akustičkih temelja istarske ljestvice, najprije treba konstatirati, da dosad poznate narodne melodije u toj ljestvici ne dosižu nikad opseg oktave. No tragajući za pravilnim nizom, koji će ispuniti oktave, treba se poslužiti analogijom. Kako se po Mateticu dvoglasni tonski niz istarske ljestvice može u temperiranom sistemu bilježiti na slijedeći način.

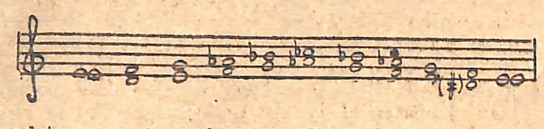

vidimo, da od tona e_1 do e_2 imamo slijedeće tonove:

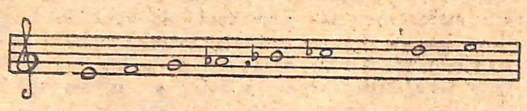

i da nam manjka još samo jedan. Analizirajući udaljenost pojedinih stupnjeva nailazimo na ove odnose:

e—	f—	g—	a—	b—	ces—	?—	d—	e
	½	1	1	½	½		1	

Slijedeći pravilno izmjenjivanje polutona i tona, analogijom se nameće zaključak, da bi manjkajući ton morao biti cis. Tako bi istarska ljestvica, ispunjena u okviru oktave, akustičkom istraživaču ili praktičkom kompozitoru morala ovako izgledati:

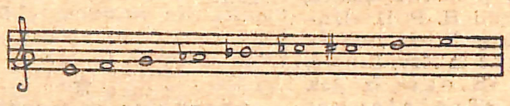

Ili, počevši od tona c ovako:

Ta ljestvica spada u red oktotonskih ljestvica, jer dijeli oktavu u osam dijelova, za razliku od heptatonskih (dur, mol, starocrkvene) koje dijele oktavu na sedam dijelova. *Ali, dok bi se kompozitor zadovoljio s takvim vještačkim dopunjavanjem istarske ljestvice do opsega oktave a folklorist je otklonio, dotle bi akustički istraživač, već po povisilici u zagradama pred vođicom d u donjem glasu (v. pr. l.), koja u stvari nije ni d ni dis, nego nešto viši d, posumnjao u mogućnost točnog notiranja istarske ljestvice našim temperiranim sistemom.*

Josip Slavenski, koji je imao prilike istraživati naše narodne melodije elektro-akustičkim instrumentom »Trautonium« — na kojemu se može izvesti prirodna ljestvica od pedeset i tri tona u oktavi — tvrdi, da se istarska ljestvica ne sastoji iz malih terca od 14 koma diferencije (14/53), kao na primjer terca c-es, već iz uzanih malih terca od 13 koma diferencija (13/53). To je pitanje, na koje će se moći odgovoriti poslije sistematskih istraživanja s elektro-akustičkim instrumentima, a za sada možemo samo konstatirati, da je na našim temperiranim instrumentima nemoguće autentično izvađanje melodija u istarskoj ljestvici. Tako će isto detaljnije proučavanje istarskih instrumenata »sopelâ«, pribaviti sigurno potpunije podatke o akustičkim osebinama istarske ljestvice. Akustičko podrijetlo istarske ljestvice izgleda da se temelji na »fiziološkom« principu. Put od intervalno nediferenciranog »ojkanja« do istarske ljestvice, može se zamisliti kao postepeno fiksiranje sve većih i većih intervala. *Fiziološko izživljavanje u samom toku vremena organizira se u određenu shemu, jer bi inače bilo nemoguće njezino ponavljanje.* Ta shema ima tendenciju, da se u svom razvojnom putu sve više pojednostavnjuje, a to pojednostavljenje ima svoju logičnu postepenost u obratnom postupku drugog »fizikalnog« principa, jer, dok po fizikalnom principu pojedine ljestvice nastaju na temelju alikvotnih tonova i to najprije na temelju drugog, trećeg, t. j. kvinte, zatim trećeg i četvrtog t. j. kvarte, a na kraju četvrtog i petog (velika terca) te petog i šestog alikvotnog tona (mala terca), dotle se po »fiziološkom« principu ljestvice od sitnih neodređenih intervala postepeno formiraju u sve veće cjeline, sve dok ne naiđu na ljestvične formacije, koje su nastale po obratnom postupku.

Tako izgleda, da se nediferencirana ljestvica najprimitivnijeg ojkanja razvila u ljestvicu šestine, četvrtine i trećine tona (starije melodije s otoka Krka), zatim u polustepenu — dvanaesttonsku ljestvicu (naricaljka dalmatinske Zagore) i, u daljnjem stupnju razvoja, na skalu, u kojoj se pravilno izmjenjuju tonovi i polutonovi (istarske ljestvice).

Time se istarska ljestvica sastala s ljestvicama koje se mogu jednostavno objasniti po fizikalnim principima. Te se ljestvice u principu temelje na slijedećim akustičkim konstrukcijama (od stotinjak ljestvica navedeno je kao primjer samo nekoliko):

1. na temelju kvinte na pr. heptatonska (t. j. starocrkvena lidijska):

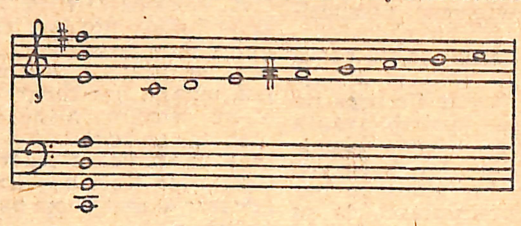

2. na temelju kvarte, također heptatonska (t. j. hipofrigijska):

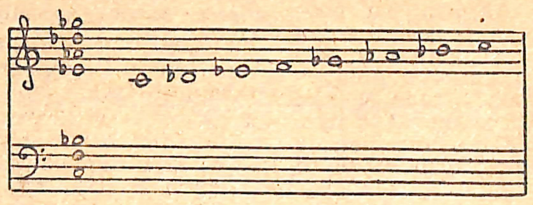

3. na temelju velike terce: c, e, gis, his (c); kako nije bilo moguće pomoću velike terce razdijeliti oktavu na više od tri dijela, umetnut je isto takav niz, ali u točnoj sredini, između pojedinih tonova istog niza t. j. d, fis, ais, cisis (d), pa je tako nastala heksatonska, cjelotonska (kineska) ljestvica, kako se vidi u slijedećem primjeru:

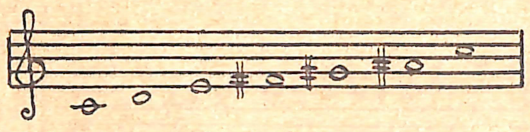

4. na temelju male terce: c, es, ges, heses, deses (c), nastao je isti slučaj, samo se novi niz nije mogao staviti točno u sredinu, pa su nastale dvije mogućnosti, ili za poluton više ili za poluton niže od prvog niza t. j.: h, d, f, as, ces, (h) ili cis, e, g, b, des (cis); tako su konstruirane ove dvije izmjenične oktotonske ljestvice:

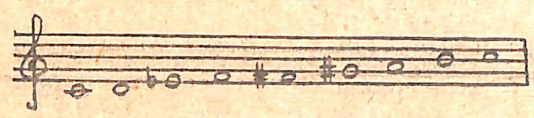

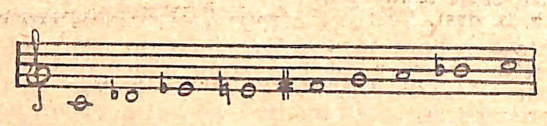

a to su sheme, u kojima se odvijaju naša istarska ljestvica, stara istočno-turkestanska i starohebrejska ljestvica.

Pitanje, kako se može upotrijebiti istarsku ljestvicu u višeglasju, u umjetničkoj muzici, problem je, koji će najbolje praktički riješiti kompozitor, saživljen s područjem te ljestvice, u koga ima dovoljno smjelosti, da zaboravi na školska pravila. Ali, ako se hoće pokušati analitičkim putem doći do rezultata, koji bi dali naučnu akustičku podlogu za rješavanje latentne harmonike (analogno rješavanju problemâ dosadašnje školske harmonije), onda se mora svakako poći putem historijskog razvoja višeglasne kompozitorske tehnike.

Umjetničko višeglasje prošlih vjekova temeljilo se na heptatonskim (starocrkvenim, dur- i mol-) skalama. Sadašnje stanje umjetničke muzike svugdje je probilo te ckvire, pa zadržavajući dosadašnje ljestvice proširuje svoje tehničko-izražajne mogućnosti, crpeći često na vrelu egzotike. Kako je naša narodna muzika veoma bogata u tom pogledu, nameće se našim kompozitorima potreba, da svoja izražajna sredstva prošire na temelju čisto zvukovnih mogućnosti, koje pruža proučavanje osebina narodne muzike, to više, što naši kompozitori ne moraju posizati za folklorom kineske, crnačke, indijanske i južno-američke muzike, kao što su to radili na početku ovog stoljeća mnogi evropski kompozitori, iskorištavajući ga i u onim djelima, koja sadržajno nisu povezana uz neki egzotični kraj.

Naši kompozitori ne moraju ni da traže čisto apstraktne kompozitorske sheme, kakvih se nalazi na pr. u Schönbergovu sistemu dodekafonije, ali zato mogu naći nove i originalne tehničke postupke, proučavajući akustičke osebine našeg bogatog folklora.

Ako hoćemo u tom traženju ići nekim sistemom, onda moramo slijediti isti put, koji je umjetničko višeglasje prošlih vjekova prolazilo tokom svog bogatog razvoja.

Umjetničko se višeglasje prošlosti razvijalo najprije u polifonim oblicima, a tek onda u homofonim. Polazeći od paralelnog dvoglasja, koje već postoji u narodu, najjednostavnija će se vrst polifonije temeljiti na slijedećoj shemi, u kojoj je iskorišten princip protupomaka paralelnih terca: (vidi primjer na 2. strani)

Na daljnjem stupnju razvoja, polazeći od principa starih polifoničara, da se višeglasje ne gleda kao vertikalni akordijski presjek, već kao niz horizontalnih međusobno nezavisnih linija, možemo uzeti jednoglasnu shemu istarske ljestvice i slobodno stvarati polifoni stavak. Kod toga možemo smatrati konsonancama sve intervale, osim male sekunde i velike septime, t. j. osim uobičajenih intervala također i tritonus.

(nastavak na slijedećoj strani)

„Naprijed" o „Muzičkim Novinama"

Organ Komunističke partije Hrvatske »Naprijed«, donio je u svom broju od 19. listopada o. g. članak o našem listu, koji ovdje u cijelosti prenosimo:

»U svibnju o. g. Hrvatski državni konzervatorij pokrenuo je »Muzičke novine«, koje uređuje redakcioni odbor, sastavljen od Evgenija Vaulina, Josipa Andreisa, Mila Cipre, Natka Devčića i Ive Mačeka.

Dosada je izašlo pet brojeva ovih novina — jedinih ove vrste u Jugoslaviji. U uvodnoj riječi prvog broja novina, član redakcije Natko Devčić piše: »Sadržaj »Muzičkih novina« treba da obuhvaća nesamo muzičko-odgojne probleme, nego treba da donošenjem materijala s ostalih područja muzičke teorije i prakse omogući pravilno posmatranje pojedinih specijalnih pitanja u njihovoj vezi s drugim srodnim muzičkim područjima, kao i u vezi s konkretnim zadacima muzičara i muzičkih ustanova u kulturnom životu naroda.

Iz dosadašnjih brojeva ne bi se moglo reći, da su postignuti rezultati, koje je redakcija pred sebe postavila, pokrećući ovaj i te kako potreban list. I dok se u »Novinama« nalaze aktuelni i principijelni članci s područja muzičke teorije, i nešto manje prakse, dotle se nađe malo članaka o radu muzičkih ustanova izvan Zagreba ili o muzičkim problemima i životu u našim sindikatima, selima itd. Povezivanju s ustanovama i organizacijama u provinciji redakcija bi trebala posvetiti najveću pažnju. Stvorivši stalnu i dobru suradnju, »Muzičke novine« bi bile jak faktor pravilnog usmjerivanja muzičkog života nesamo Zagreba, već cijele naše federalne republike. Istina, o drugovima po ostalim našim mjestima zavisi, da li će se ta suradnja učvrstiti i omasoviti i zato nije naročito potrebno isticati, od kolike je važnosti da u »Muzičkim novinama« surađuje što više za to pozvanih drugova iz cijele zemlje, jer će time novine moći odigrati ulogu, koja im je namijenjena.«

Smatramo, da je u gornjem članku jasno uočen jedan od bitnih zadataka »Muzičkih novina«, a koji dosada nismo uspjeli da izvršavamo. Mi ćemo sa svoje strane poduzeti sve, da bi naše novine zaista obuhvatile muzički život čitave naše zemlje, ali također naglašavamo, da najviše ovisi o suradnji izvana, da li će taj cilj biti postignut. Pozivamo stoga i ovom prilikom još jednom na stalnu suradnju sve muzičke radnike i ustanove, a naročito muzičke škole, nastavnike muzike i drugove, koji rade na muzičkom sektoru (pjevački zborovi, instrumentalni ansambli i sl.) u kulturno-prosvjetnim odjeljenjima i sekcijama Jedinstvenih sindikata i svih drugih masovnih organizacija Narodne Fronte. Šaljite nam redovno dopise o muzičkom radu na vašem području i o svim pitanjima i problemima, koji su s njime povezani! To je nuždan preduslov, da bi »Muzičke novine« uzmogle u cijelosti odražavati muzički život našega naroda i zemlje i maksimalno pridonijeti njegovu punom i pravilnom razvitku i napretku.

REDAKCIJA

AKUSTIČKI TEMELJI ISTARSKE LJESTVICE

(nastavak sa 1. strane)

U ovom slučaju, kao i kod starih Nizozemaca, glavno je, da izrazite melodijske linije svojim profilom i svojom ritmijskom strukturom odgovaraju jedna drugoj, a to se najbolje postizava kanonskim postupcima.

Prelazeći na harmonijski princip, treba najprije konstatirati, da se pojam konsonance i disonance razvijao u povijesnom toku i to opet na temelju niza alikvotnih tonova, t. j., u početku su samo unisono i oktava bili konsonanca, zatim su se u konsonance ubrajale kvinta i kvarta, kasnije terca i seksta, a sada praktički bar velika sekunda i mala septima. Dok su se prije akordi u harmonijskom pogledu sastojali samo od trozvukâ, a kasnije četverozvukâ, sada se sastoje od petero-, pa sve do dvanaesterozvuka. Time se izražajne mogućnosti suvremene kompozitorske tehnike obilno obogaćuju, pa iz toga proizlazi, da je posve iluzorno rješavati problem latentne harmonike istarske ljestvice na temelju dosada upotrebljavanih tonskih funkcija (tonike, dominante i subdominante), harmonija baziranih na heptatonskim ljestvicama i na pretpostavci, da su sekunda i septima disonance.

Tako i istarska ljestvica ima svoju adekvatnu harmonijsku podlogu, koja dakako ne postoji u narodnoj muzici, ali koju je nužno potrebno bar naslutiti u praktičnom kompozitorskom radu. No ako se hoće pokušati ustanoviti tu harmonijsku podlogu, onda postoje razne mogućnosti, kako da se to načini.

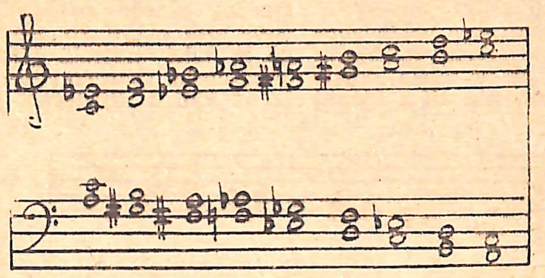

Slijedeće je tumačenje izložio u svojim predavanjima Vito Frazzi, profesor kompozicije konzervatorija u Firenci, koji se možda upoznao s istarskom ljestvicom preko svog učenika Istranina Luigi Dallapiccola, istaknutog talijanskog kompozitora mlade generacije.

Po Frazziju istarska ljestvica (koju on iz političkih razloga nije tako nazivao) nastaje iz mol-nonakorda (c, e, g, b, des).

Ako se mjesto temeljnog tona c stave kao temeljni tonovi a, fis i es, onda dobivamo (dakako enharmonijskom promjenom) još tri nonakorda. Iz toga proizlazi uska harmonijska veza između ovih četiriju nonakorda (odnosno njihovih kvintakorda i septakorda) s umanjenim septakordom temeljnih tonova c, a, fis, es.

des	cis	cis	des
b	b	ais	b
g	g	g	g
e	e	e	fes
C	A	Fis	Es

Ako gornje tonove poredamo po visini, dobivamo istarsku ljestvicu: c, des, es, e, fis, g, a, b, c. To je analogni postupak, kao kad u duru poredamo tonove glavnih kvintakorda, t. j. c-e-g, f-a-c, g-h-d = c, d, e, f, g, a, h, c

Frazzi i dalje razrađuje ovu teoriju te se služi tim postupkom i u svojim kompozicijama (opera »Kralj Lear« i razna simfonijska i komorna djela).

U ovo nekoliko kratkih podataka samo je nabačena problematika, kako da se riješi kompozitorsko-tehnički problem skladanja u duhu narodne muzike (u ovom slučaju ne istarske, već mnogo šireg područja) i bez konkretnih citata, a na temelju njenih akustičkih osebina, no opet u tonskom ruhu, koje ne ostaje na tekovinama prošlosti, već traži nov izraz, koji bi odgovarao razvojnom putu muzičke umjetnosti.

Rekapitulirajući ove bilješke, može se konstatirati slijedeće:

1. istarska ljestvica je izmjenični niz tonova i polutonova u okviru jedne oktave;

2. istarska je ljestvica produkt proširivanja sitnih intervala »ojkanja« kroz nekoliko stadija (možda preko četvrttonova, trećine tona, polutonova), sve do svog definitivnog oblika.

3. istarska je ljestvica oktotonska, pa se prema tome njena latentna harmonika ne temelji na principima evropske harmonije 18. i 19. stoljeća. i

4. istarska ljestvica svojom originalnošću i zanimljivošću može potaknuti naše kompozitore, da, proučavajući akustičke zakone, na kojima se temelje brojne naše ljestvice, prošire izražajne mogućnosti svoje tehnike, pa da time stvore djela, u kojima će se naprednost muzičkog govora pojaviti kao nužna posljedica specifičnosti naše muzike a ne kao kopiranje raznih srednjo- i zapadnoevropskih »izama«.

O dačkim pjevačkim zborovima

III.

Kako se organizira školski pjevački zbor

Organiziranje školskog pjevačkog zbora počinje odabiranjem pjevača, odnosno ispitivanjem glasova učenika. Ako nastavnik želi imati siguran uspjeh u radu, mora početi mnogo ranije s pripremama. Najprije će se nastavnik propitati za one, koji se muzikom bave i dobro pjevaju. Kad je pronašao njih desetak, stupit će s njima u dodir, i to najprije sa svakim pojedince, a onda će ih zajedno pozvati na sastanak, na kojem će iznijeti smjernice rada i oduševiti ih za stvar tako, da mu postanu odani suradnici.

Kad je uspostavljena veza između nastavnika i tih njegovih prvih suradnika i kad već ima dovoljno onih, koji će zbor smatrati svojom stvari, a ne samo obavezom, odredit će nastavnik za svaki razred jednog ili dvojicu, da provedu agitaciju za pjevanje u zboru među svojim kolegama. Tek nakon što se i to provede, sazrelo je vrijeme za odabiranje pjevača i ispitivanje glasova.

S obzirom na glasovni materijal i na muzičku spremu pjevača, postoje kod organizacije zbora tri mogućnosti. Može se sastaviti manji zbor samo s najboljim pjevačima, s kojim bi se moglo brže napredovati, a može se organizirati zbor i na široj bazi, s većim brojem pjevača. Treća mogućnost predstavlja najbolje rješenje, a predviđa dva tijela: veći, pripravni zbor i manji, sastavljen iz samih dobrih pjevača. Kod ispitivanja glasa mora nastavnik postupati s mnogo opreza. Prostorija, u kojoj se vrši ispitivanje ne smije biti prepuna slušalaca. Uz nastavnika neka bude prisutno tek nekoliko njegovih pomagača, koji će mu biti pri ruci, ako ih ustreba. Učenike, kojima će se ispitati glas, treba zvati u sobu u manjim grupama (4—10 učenika u svakoj grupi). Nije dobro, ako nastavnik počne s tipkanjem raznih glasova po klaviru ili harmonijumu, bez logičke veze, koje mora kandidat pogađati jednog za drugim bez predaha, da tako dokaže, kako ima muzički sluh. Ima ih, kojima će i to uspjeti, i ako se nisu prije toga bavili muzikom. Većina će se smesti, pa će zapeti, a muziku i pjevanje počet će od toga časa smatrati vrlo teškom i zakučastom stvari. Uopće, mora nastavnik kod ispitivanja glasa imati mnogo strpljivosti. Ljudi, koji nisu nikad pjevali u zboru, stide se otvarati usta, a kad pojedinac mora sam zapjevati, toliko se smete, da ne može ni glasa dati od sebe. U takvom slučaju nastupaju nastavnikovi pomagači, pa će dotičnog pjevača metnuti između sebe i svi zajedno zapjevati glas, koji se traži. Najbolje je početi s nizom sol-fa-mi-re-do. Kad ga je učenik čisto otpjevao transponirat će ispitivač taj isti niz prema gore ili dolje, već prema tome, da li se radi o altu i basu ili o sopranu i tenoru. Zatim će kušati s cijelom oktavom i rastavljenim durtrozvukom. Dobro je ispitivati skok s tonike na dominantu i oktavu.

Tko nema dovoljno sluha, nije podesan za pjevački zbor, no ima mnogo slučajeva, gdje postoji muzički sluh, ali je uspavan, neprobuđen. — Takvi ljudi pjevaju iz početka krivo i potpuno nemuzikalno, a površni bi ih posmatrač osudio kao sasvim neupotrebljive. U tim slučajevima treba uspostaviti vezu između uha i grla i uspjeh ne će izostati. Nije dobro siliti ljude da pjevaju neku određenu pjesmu, nego ih valja pitati, koju bi pjesmu htjeli sami pjevati. Ako bi se skanjivali pjevati sami, neka je zapjevaju u skupu iskusnih pjevača, koji će neopazice pratiti, kako taj kandidat pjeva. Ne valja odjednom ispitati preveliki broj pjevača, jer to jako umara. Radije manji broj temeljito ispitati, nego veći broj površno. Prigodom ispitivanja glasa, treba zabilježiti opću muzičku spremu svakog pojedinog pjevača, jer je to važno za kontrolu njegova daljnjeg razvitka.

Nakon što je savjesno ispitan cijeli glasovni materijal na zavodu, može se prijeći na daljnji rad oko organiziranja zbora.

R. M.

IZ HRVATSKOG PJEVAČKOG SAVEZA

PROSLAVA 60-GODIŠNJICE H. P. D. »GRANIČARA«

Dne 4. kolovoza o. g. održana je u Novoj Gradiški proslava 60-godišnjice H. P. D. »Graničara«. Tom prilikom održana je pjevačka smotra, na kojoj su nastupili H. P. D. »Davor« iz Slavonskog Broda, seljačko H. P. D. »Jeka« iz Hrv. Dubice, Sindikalno P. D. »Sloga« iz Bos. Broda, H. P. D. »Trešnjevka« iz Zagreba, H. P. D. »Vijenac« iz Sl. Požege i H. P. D. »Graničar« Tom zgodom je Hrvatsko pjevačko društvo »Graničar« izabrano za počasnog člana Srpskog pjev. društva »Vila«.

Na popodnevnoj priredbi, održano je takmičenje pjevačkih društava pred velikim brojem prisutnih. Svaki posjetilac dobio je glasovnicu, na kojoj je trebao navesti, koju kompoziciju smatra najboljom i koje je društvo najbolje otpjevalo svoju pjesmu. Čitava proslava bila je prožeta duhom bratstva i jedinstva srpskoga i hrvatskog naroda.

★

GOSTOVANJE SINDIKALNOG KULTURNO-UMJETNIČKOG DRUŠTVA »VINKO JEDJUT« U BEOGRADU

Dne 7. i 8. rujna ove godine gostovalo je u Beogradu Kulturno-umjetničko društvo Saveza Željez. i trans. rad. i namj. iz Zagreba. Društvo je bilo zastupano muškim pjevačkim zborom od 64 pjevača, simfonijskim orkestrom od 55 glazbenika i glumačkom grupom od 22 člana. Davane su dvije priredbe i to jedna u Pionirskom Parku, a druga na Dedinju u željezničkoj bolnici. Na programu bile su borbene i narodne pjesme — kompozicije domaćih autora.

★

PROSLAVA 25-GODIŠNJICE H. S P. D. »FRANKOPAN«

Hrvatsko seljačko pjevačko društvo »Frankopan« (Remete) proslavilo je 22. rujna o. g. u Remetama 25-godišnjicu svoga društva. Na proslavi sudjelovala su slijedeća društva: K. P. D. »Bratstvo« iz Dubrave, Sindikalno K. U. D. »Tekstilac« iz Zagreba, H. P. D. »Trešnjevka« iz Zagreba i H. S. P. D. »Frankopan« iz Remeta.

★

KURSEVI ZA ZBOROVODJE

U svrhu obrazovanja zborovodja manjih pjevačkih društava odlučio je Hrvatski Pjevački Savez, da će održavati tromjesečne kurseve za obrazovanje stanovitog kadra žurno potrebnih zborovodja.

Kod izbora polaznika tih kurseva imat će prvenstvo oni polaznici, koji djeluju kao pjevači ili svirači u raznim ansamblima, članovima HPS-a. Preduvjet za polaženje tih kurseva jest dobar sluh i bar djelomično poznavanje notnog pisma te također dobar glasovni materijal (glas). Starost polaznika je sporedna, a isto tako i spol. Nepismeni ne dolaze u obzir.

Prvi kurs počinje 1. studenog o. g., a održat će se u Zagrebu za polaznike iz Zagreba i najbliže okolice. Kurs će biti večernji.

Pri završetku kursa polaznici će dobiti uvjerenje o položenom kursu.

Mjesečna taksa iznosi 30.— dinara po osobi.

Prijave se dostavljaju Hrvatskom Pjevačkom Savezu, Zagreb, Mesnička 15/II., preko Uprave društva, u kojem je kandidat začlanjen.

Rok prijave je do 25. listopada o. g.

Tajništvo.

IZ NARODNE REPUBLIKE SLOVENIJE

U Narodnoj Republici Sloveniji, u Ljubljani, osnovan je redakcioni pododbor »Muzičkih novina«, u koji su ušli: Lucijan Marija Škerjanc, rektor Akademije za glasbo, Matija Bravničar, kompozitor, Rado Bordon, tajnik Akademije za glasbo, Valens Vodušek, referent za muziku u odjelu za umjetnost i kulturu Ministarstva prosvjete, Smiljan Samec, dramaturg Narodnog Gledališča, Dr. Drago Cvetko, izvanredni profesor Akademije za glasbo, Karol Pahor, izvanredni profesor Akademije za glasbo.

Antonija Geiger-Eichhorn:

SJEĆANJE NA MOJE STUDIJE KOD LEOPOLDA GODOWSKOG

U prvom deceniju ovog stoljeća, sve do izbijanja prvog svjetskog rata, Beč je bio jedan od najznatnijih srednjoevropskih umjetničkih centara. To je u posebnoj mjeri važilo za muziku. Neobično brojne priredbe, u kojima su sudjelovali najistaknutiji ondašnji dirigenti i solisti, visoko su podigle razinu tamošnjeg života.

No u Beč su dolazili i mnogi domaći i strani studenti muzike, naročito mladi pijanisti, koje je nadasve privlačila ličnost Leschetizkog, kao i novoosnovana majstorska škola na Muzičkoj akademiji.

S tog je razloga i moj otac želio, da prekinem studij u Pragu, te me pozvao u Beč, da ga tu nastavim.

Majstorska škola nalazila se doduše u sklopu Muzičke akademije, ali je ipak bila sasvim neovisna. Ta je ustanova imala za svrhu, da pod vodstvom jednog umjetnika svjetskog glasa odgoji mladi naraštaj za koncertne pijaniste. U prvoj godini predavao je Busoni, koji me je odmah primio; međutim on je doskora napustio Beč i preselio se u Berlin, Budući da je njegovo mjesto ostalo kroz dvije godine nepopunjeno, ja sam u međuvremenu nastavila rad na Muzičkoj akademiji kod profesora Reinholda, kod kojeg sam i diplomirala.

Kad je konačno uspjelo nagovoriti Godowskog da prihvati vodstvo majstorske škole, ja sam unatoč postignute diplome i već brojnih nastupa, morala kod ovog čuvenog umjetnika početi gotovo iznova. Srećom sam onda bila još jako mlada, tako da sam sa šesnaest godina pristupila po drugi put prijemnom ispitu za majstorsku školu.

Godowsky je imao punu slobodu te je mogao sve odrediti i odlučiti po svojoj volji. Primao je za ono doba nevjerojatno visok honorar; za jedan privatni sat dobivao je iznos, koji je odgovarao jednomjesečnoj plaći nižeg činovnika. U školi je bio obavezan da predaje 200 sati godišnje i to bez određene satnice, koja je bila prepuštena rasporedu njegovih koncertnih turneja. Tako se događalo, da je tjednima bio odsutan (tom prilikom ga je uvijek slijedio koncertni klavir, kojega je tvornica za njim slala, tako da nije trebao u svakom gradu mijenjati instrument; osim toga, u svakom gradu čekao ga je u rezerviranom hotelu klavir za vježbanje). Kad bi se vratio, imali smo svaki dan poduku) i to od 10—14 sati, uz kratki odmor.

Uvjeti za prijem u školu bili su vrlo strogi, a broj kandidata, između kojih je Godowsky mogao izabrati 12—14 djaka, bio je prilično velik. Oni, koji bi položili ispit, bili su primljeni samo uvjetno na pola godine; u slučaju, da ne bi zadovoljili, Godowsky bi ih reducirao. Učenici, koji još nisu bili dovoljno zreli za prijem, mogli su se upisati kao hospitanti, a usto učiti kod majstora privatno. Školarina je bila tako visoka, da su je mogli platiti samo imućni, ali za siromašne djake bila su rezervirana dva slobodna mjesta, od kojih je jedno pripalo meni.

Moj prijemni ispit ostao mi je u ponešto nelagodnoj uspomeni, jer sam gotovo doživjela neuspjeh. Za ispit sam među ostalim bila spremila i Lisztovu sonatu u h-molu. Računala sam, da ispitna komisija ne će slušati čitavu tu dugačku kompoziciju, pa sam stoga prvi dio dobro uvježbala, a drugi tek površno. Bila sam uvjerena, da do fugata, s kojim počinje drugi dio ne ću stići, a još manje do teških oktava pri kraju. To više me je prestravio podrugljiv nalog Godowskog: »Počnite od fugata!«. Propade mi dakle sav trud, koji sam uložila u učenje prve polovine sonate. U ono vrijeme još nisam poznavala tremu, ali mislim, da mi se ipak zamaglilo. Začudih se: bila sam primljena! Pukim slučajem našli smo kasnije majstorove opaske uz ime svakog djaka; za mene je pisalo: »Neobično nadarena, ali plaha«. Komisija se sastojala od predsjednika muzičke akademije, direktora i nekoliko profesora.

Čudno je bilo, da su se apsolventi bečke akademije primali u vrlo ograničenom broju. Kroz tri godine, koliko je bilo određeno za studij do diplomskog ispita, samo su četiri djaka potjecala iz bečke akademije, dok su ostali došli iz svih krajeva svijeta (Francuske, Belgije, Amerike, Australije i t. d.), a najviše iz Rusije (škola Esipove).

Kod predavanja morali smo uvijek biti svi na okupu i s notama u ruci pažljivo pratiti sviranje pojedinih među nama. (Nitko se za vrijeme poduke nije usudio maknuti.) Godowsky je radio sa svakim djakom po dva sata, intenzivno, s mnogo truda. Oznojen i umoran nastavljao je rad. Svi su ga učenici vanredno poštivali, ali su se i bojali njegova hladna pogleda. Sjedio je za klavirom i marljivo bilježio opaske u učenikove note, dok je učenik morao na drugom klaviru svirati sve napamet. To ne bi bilo ništa naročito, da nije od djaka tražio, da od svakog takta, u kojem ga prekine, umije nastaviti. A prekidao je svaki čas, ne dozvoljavajući ni jedan pogled u note. Time je htio spriječiti mehanički rad, a razvijati rad s »podsvijeću«, kako je on to nazivao. (Mnoge njegove izreke, koje onda još nisam shvaćala, postale su mi jasne istom kasnije). Bio je bijesan, kad djaku nije uspijevalo odmah naći prekinutu nit, a njegova srdžba izazivala je još više smetenosti. Satovima je uvijek bio prisutan i njegov asistent, koji je kroz godinu dana pripravljao one djake, koji su prethodno morali mijenjati, sistem rada. Ja sam bila poštedjena, jer sam srećom već prije prošla sličnu školu, tako, da mi u tom pogledu Godowsky nije nikad prigovarao. Zadane je lekcije često pred nama izvodio, a mi smo se oko njega zbijali, da bolje vidimo pokrete njegovih ruku. Njegovo sviranje uvijek je proizvodilo duboki dojam, jer smo osjećali, da je pred nama velik majstor, kojega ni jedan od njegovih djaka ne može ni iz daleka dostići. Posjedovao je nadmoćno znanje, tehnika mu je bila kao u kakvog čarobnjaka, a cantilena i dinamika savršene.

Budući da je bio toliko odsutan, bili smo upućeni na samostalan rad. Davao nam je malo uputa za naše tehničke vježbe, jer je pretpostavljao, da smo taj stadij već prebrodili. Ta svi smo mi već apsolvirali znamenite škole, a osim toga i javno nastupali.

Često bi s ponosom isticao, da je prošao samo početnu školu, dok je sve drugo sam svladao. Znao je pričati među ostalim i to, kako je jednom bio pozvan, da u roku od osam dana izvede s orkestrom Lisztov koncert u A-duru, koji mu dotad nije bio poznat. Na putovanju, bez klavira, on je u vlaku čitao samo note, no to je bilo dovoljno, da već na probi svlada koncert.

Kazali su mi, da je Godowsky podrijetlom Rus i da je dugo živio u Americi. Njegova je supruga bila Amerikanka. Imao je četvero djece, od kojih ni jedno nije bilo muzički nadareno. U majstorovom elegantnom stanu razvio se živ društveni život i on je znao biti vrlo ljubezan i veseo. Međutim, školu je njegova željezna disciplina pretvarala u kasarnu. Njegov odnos prema učeniku naličio je odnosu austrijskog generala prema redovu. Kad bi djak s njim zajedno stupio u razred, što je predstavljalo zakašnjenje od jedne minute, smjesta bi dobio ukor, jer ga nije već u razredu dočekao. Nikad nismo čuli ni jednu pohvalnu riječ, čak niti nakon najuspjelijih nastupa. Najviše, što se moglo postići, bila je njegova šutnja. Inače je stalno grdio, te nas u dugim prodikama sve zajedno uvjeravao, da smo neznalice, unatoč toga, što imamo toliko prilike za usavršavanje, a što on nije nikada imao. Ne može se kazati, da je bio grub, nije dizao glasa, ali je često ironizirao. Njegova je ironija prelazila često u zajedljivi sarkazam, tako da smo se nje više bojali nego vike. Osim toga nas je uvijek blamirao pred čitavim razredom. Zato su često gorke suze slijedile za njegovim ispadima, od kojih ni supruga njegova asistenta, također učenica, nije bila poštedjena.

Za Godowskog, nije bilo, kao za druge nastavnike, dobrih i loših djaka, već je njegov postupak sa svima bio jednak. Izgledalo je, da smo svi neznalice. Tokom godina nismo dobivali nikakove ocjene, a nije bilo ni godišnjih ispita. Tek poslije tri godine polagali smo diplomski ispit. Svakog sata bi pojedincima prijetio, govoreći im, neka se ne osjećaju sigurni u razredu, jer svaki čas mogu još izletjeti. Neposredno pred svakim koncertom običavao je upozoravati koncertanta, da nije sigurno da li će nastupiti, jer još ne zadovoljava.

Takav je već bio njegov postupak, pedagoški svakako ne najbolji. Ta gotovo svi njegovi đaci bijahu već zreli ljudi; posvetivši se muzici, ulagali su u svoj rad najveći mar i ljubav. Svaki se od njih trudio, dade iz sebe najviše, što može.

(svršetak u slijedećem broju)

Koncertna kronika

Nakon međusezone, obilježene priredbama pod vedrim nebom u dvorištu Gradskog muzeja u gornjem gradu, započela je i nova redovita sezona. Novi tip masovnog koncerta ne ćemo, dakako, ni u ovoj sezoni moći ostvariti; to ćemo postići istom onda, kad Zagreb dobije dvoranu, koja će moći primiti više tisuća slušalaca i u kojoj će se koncerti priređivati uz sasvim niske ulazne cijene.

Da se, međutim, i u sadašnjim prilikama učini sve, što je moguće, da bi se za muziku i koncertni život zainteresirao što veći krug ljudi, osnovala je jedna skupina naših reproduktivnih umjetnika, instrumentalista i pjevača, reproduktivni kolektiv »Rekol«, kojemu je svrha, da u nizu abonentskih priredaba sistematski poradi na približavanju muzičke umjetnosti širokim narodnim slojevima.

O novoj sezoni može se već unaprijed kazati, da održani koncerti kao i predobjave narednih priredaba, daju naslućivati, da će ona biti kvantitativno bogata. Bilo bi svakako poželjno, da kvalitet izvedba i duh priredaba ne zaostanu za kvantitetom. Osim toga neke od dosadašnjih priredaba opravdavaju nadu, da sav teret ne će pasti isključivo na domaće umjetnike, već da ćemo putem kulturne izmjene imati i veći broj nastupa inozemnih umjetnika i umjetničkih ensembla.

Nekima od održanih priredaba nismo iz tehničkih razloga mogli prisustvovati pa ćemo ih stoga na ovom mjestu samo registrirati.

Sezona je započela koncertom organista Mladena Stahuljaka, u katedrali. Umjetnik je izvodio djela Frescobaldija, J. S. Bacha, C. Cuia (u vlastitoj preradbi), Kličke, Glièrea (također u svojoj preradbi), C. Francka, Franje Dugana st., Lučića, Prepreka i Vidakovića.

Češki violoncellist Miloš Sadlo svirao je s češkim pijanistom Alfredom Holečekom 28. rujna u dvorani Glazbenog zavoda, interpretirajući Beethovenovu sonatu u A-duru op. 69, te djela Vitalija, Francoeura, Suka, Janáčeka, Dvořaka i Čajkovskog.

Dne 1. listopada održan je prvi abonentski koncert »Rekola« na kojemu je poznati naš pjevač-pedagog, basist Lav Vrbanić, uz pratnju Božidara Kunca, pjevao arije Händela, te pjesme Schuberta, Beethovena, Haydna, Ravela, Respighija, de Falle, Matetića, Prokofjeva i američkog kompozitora Gruenberga.

Deša Ražem i Ante Sladoljev priredili su dne 2. o. mj. veče operetnih arija i dueta. Na klaviru ih je pratio dr. Viktor Šafranek.

Visoki stupanj zbornog artizma očitovao se u dva nastupa zbora »Moravskih učitelja« (3. i 16. listopada). Taj odlični muški zbor, poznat kod nas sa svojih gostovanja još od prije rata, bio je pod artističkim vodstvom Jana Šoupala, upravo idealni interpret svih djela svog programa. Besprijekorna intonacija, uzorna vokalizacija, idealno izjednačen zborski zvuk, impresivna dinamska diferencijacija, koja od suptilnog pianissima raste do najblještavijeg fortissima, te suverena tehnika korskog pjevanja, sjajne su odlike ovog vokalnog ensembla. Uz odlično otpjevane zborove Bendla, Dvořaka, Křižkovskog, Canića, Aima, Jindřicha i Šoupala, ostavile su osobito dobar utisak interpretacije djela Smetane (»Pjesma na moru«) Janáčeka (»Maryčka Magdonova«), Foerstera (»Himna«) i Devčića (»Mitraljeza«).

Dne 9. g. mj. svirao je poznati i ambiciozni naš pijanist Petar Dumičić Beethovenove sonate. Na programu je bila »Sonata quasi una fantasia« u cis-molu op. 27 br. 2, sonata op. 14 br. 1 u E-duru, sonata u As-duru op. 26 i sonata u f-molu op. 57 (»Appassionata«). Ne bismo se mogli složiti sa svim pojedinostima njegove interpretacije tih djela, napose s nekim slobodama, koje je u interpretaciju unosio.

Dne 11. listopada nastupio je francuski pijanist Gilles Guilbert iz Pariza. Svojom ponešto neplastičnom svirkom nije nas mogao uvjeriti o stilski ispravnom shvaćanju Mozartove sonate u a-molu. Pomalo ukočeni način njegova sviranja očitovao se i u predavanju Schumanna i Brahmsa. Najviše se umio približiti slušateljstvu Ravelovom sonatinom, Debussyjevim i delomično Musorgskovim kompozicijama (»Velika vrata Kijeva« iz »Slika s izložbe«).

M. M.

SIMFONIJSKI KONCERTI

Orkestar Radio-stanice započeo je svoju djelatnost u ovoj koncertnoj sezoni. U prošlom broju »Muzičkih novina« objavljen je raspored djela, koja će se u toku koncertnog godišta izvesti, a također su spomenuti i dirigenti, koji će kroz sezonu nastupati. I raspored i imena dirigenata svjedoče o veoma ozbiljnim, visoko umjetničkim namjerama i ciljevima, kojima se rukovodi vodstvo Radio-stanice, pa se može s pouzdanjem očekivati, da će orkestralni koncerti ove sezone predstavljati središnje umjetničke događaje na području instrumentalne muzike.

Dosadašnje priredbe simfonijskog radio-orkestra pokazale su, kako njegovo vodstvo i nadalje potpuno ispravno smatra, da se na programima mora naći po mogućnosti svakog puta i pokoje domaće djelo. To je zdrav i plodan stav, koji će našim kompozitorima uliti pouzdanja i dati im podstreka za stvaranje novih orkestralnih kompozicija.

Tako smo na prvom koncertu (23. IX.) čuli kao prvu točku Koncert za gudački orkestar Frana Lhotke. Djelo nije sasvim novo, jer je nastalo na temelju preradbe ranije napisanog koncerta za gudački kvartet. Držimo, da je ideja preradbe uspjela, jer osebine ove Lhotkine kompozicije bolje dolaze do izražaja u punom velikom, gudačkom sastavu, nego u okviru gudačkog kvarteta. Tematika je protkana narodnim duhom, a i kontrasti su snažno postavljeni u ovom djelu, koje je bliže slobodnoj suiti nego strogim apsolutnim oblicima. Za Lhotkinim »Koncertom« slijedio je koncert F. Chopina u f-molu za klavir i orkestar. Kao solist nastupila je poznata zagrebačka umjetnica Antonija Geiger-Eichhorn, istakavši ponovno sigurnost tehnike, dok je u interpretaciji mjestimično suzdržavala polet (osobito u finalu, koji ni sadržajno ne predstavlja najjači stavak djela). Priredba je završila Šostakovićevom devetom simfonijom, koja se tom prilikom izvela po prvi put u Zagrebu. Nakon sedme i osme simfonije, pojmljivo je i tako reći prirodno, što je veliki sovjetski majstor izabrao drukčije boje u nastavljanju svoje simfonijske djelatnosti. Iza tragične pustoši, koju su za sobom ostavile ratne strahote, nastupilo je konačno razdoblje, u kojemu osjećaj sigurnosti, nada u ljepšu budućnost i volja za obnovom, naravnim putem teže k vedrini i radosti. Odraz takvog gledanja snažno se očitovao i u devetoj simfoniji Dmitrija Šostakovića, koji je proživljene patnje svog naroda umio dramatski ocrtati u sedmoj i osmoj simfoniji. Deveta simfonija je koncizna. Pet kratkih stavaka niže se na jakoj kontrastnoj podlozi, a tematika i obradba obilježene su naglašenom ulogom ritma te muzičkog humora, koji se naročito izživljuje u novim i ukusnim instrumentalnim efektima. Mjestimice muzika ove simfonije (kojoj bi možda više odgovarao naslov simfonijske suite) gotovo sugerira viziju scene, baleta. Djelo očituje još jednom sigurnu i zrelu umjetnikovu ruku u iskorištavanju individualnih osebina pojedinih instrumenata.

Na rasporedu drugog koncerta simfonijskog radio-orkestra (7. X.) nalazila su se djela Cipre, Laloa i Francka. Sinfonietta Mila Cipre, djelo je kompozitora, kojega osobito zanimaju problemi muzičke forme. Daleko od klasičnog okvira, stvara Cipra osebujno djelo, u kojemu prvi dio, u nevezanu muziciranju, na često zanimljivoj polifonoj osnovi, iznosi obje teme (i jedna i druga uzete su iz naroda, a po duhu su oprečne), koje će se tek u trećem dijelu razviti; to poimence važi za prvu od njih, oporu, »balkansku«, iz Crne Gore. Prvi i treći dio sinfoniette odijeljeni su intermezzom sasvim lirskog karaktera, izgrađenom monotematski, u kojemu orkestralno tkivo doživljuje snažnu gradaciju. Osebine djela odaju, da ga je autor pisao u vremenu, kad je s čisto nacionalno-muzičkog stila postepeno prilazio stvaranju, koje se približuje neobaroknim smjernicama, i isticanjem motorike i objektivizma. Ova vrlo interesantna Ciprina kompozicija, u kojoj je pokazao da umije znalački i uspješno tretirati orkestar, bila je već ranije izvedena. No u svom sadašnjem obliku, s djelomično prerađenim trećim dijelom, izvela se po prvi put. — Talijanski violinist Franco Claudio Ferrari, novi koncertni majstor zagrebačkog opernog orkestra, nastupio je kao solist u ponešto sladunjavoj, ali vješto i na mahove ukusno pisanoj »Španjolskoj simfoniji« Eduarda Laloa. Dok je tehničko znanje ovog umjetnika zrelo i pouzdano, dok on s lakoćom svladava probleme intonacije i raznovrsnih tehničkih pothvata, ne čini nam se, da u svom umjetničkom stavu spoljuje onu nužnu produbljenost, koja od tehnike pravi samo sredstvo k cilju. Ferrari bi se naročito morao osloboditi pretjeranog vibriranja, koje nepotrebno spušta nivo muziciranja. — Priredba je završila divnom Franckovom simfonijom u d-molu, jednim od njegovim najveličanijih djela, kako po izvornosti tematike i bogatstva harmonijske podloge, tako i po snazi arhitektonske koncepcije.

Jednim i drugim koncertom ravnao je Friedrich Zaun, ostavši oba puta svoje moćne dirigentske sposobnosti. Pod njegovim vodstvom orkestar je svirao poletno i precizno.

Treći koncert, održan u jutru i naveče 14. X., za zagrebačku srednjoškolsku omladinu, imao je na rasporedu Schubertovu osmu simfoniju u h-molu, simfonijsku priču Sergeja Prokofjeva »Petja i vuk« te popularno »Simfonijsko kolo« Jakova Gotovca. Program je bio prilagođen duhovnom svijetu mladeži, a njegov uspjeh jasno svjedoči o ispravnom izboru djela. Orkestrom je ravnao Dr. Milan Horvat, pouzdano i seriozno.

J. A.

IZ SOVJETSKOG SAVEZA

NOVI KOMORNI TON

Dnevno, pa čak i po dva puta na dan, kad su se, petnaest minuta prije pokusa ili izvedbe, sakupljali orkestralni muzičari Velikog kazališta, jedan od naše četvorice oboista davao je ton »a« i prema njemu su se ugađali svi instrumenti.

Budući da su taj zvuk intonirali razni ljudi na različitim instrumentima, to smo imali u suštini četiri različita »a«, što je stvaralo neizjednačenost ugođaja, sasvim nedopustivu za kvalificirani orkestar. Osim toga, mnogima je postalo očevidno, da je suvremeni komorni ton Velikog kazališta viši od prihvaćenog standarda i da traži sniženje.

Osobito su to osjećali naši pjevači zbog toga, što povišeni ugođaj orkestra, koji podaje gudačkim instrumentima svjetliju, emocionalniju zvučnost prouzrokuje kod pjevača jako naprezanje, stvara velike vokalne poteškoće i često povlači za sobom nepotpunu vrijednost umjetničke izvedbe.

Sve je to izazvalo u Velikom kazalištu potrebu, da se revidira princip ugađjanja. Nedavno je umjetnički rukovodilac kazališta A. Pazovski stavio orkestru u dužnost da to pitanje sredi i da predje na standardni komorni ton sa 440 titraja u sekundi, kako je to prihvaćeno na londonskoj konferenciji 1939. godine. Razumije se, da promjena ugođaja, u kojem se svira kroz niz godina, ne može orkestru lako poći za rukom. No dandanas se može smatrati, da je taj zadatak ostvaren.

Mi smo se u prvom redu povezali s akustičkim laboratorijem Moskovskog državnog konzervatorija, gdje smo dobili točan etalon »a«. Zatim je bio ponovno remontiran i provjeren komornotonski generator, koji se nalazio u kazalištu. Taj je komorni ton danas u orkestralnom foyeru, gdje vrši funkciju oboista.

Napustivši dugogodišnju tradiciju, mi se sada skupljamo u našem foyeru i uključujemo komorni ton. Pali se električna svjetiljka, a zatim se čuje »a« — uvijek jednak i standardan, odsada uzakonjen za sve instrumente našeg orkestra.

Prijelaz na drugi ugođaj prouročio je potrebu neznatne rekonstrukcije nekih instrumenata. Pre ugađjanje je najjednostavnije uspjelo gudačkim instrumentima i timpanima. Međutim su oboisti morali produljiti cjevčice za piskove, limeni duhački instrumenti također su bili podvrgnuti nekim promjenama.

Sada je nestala prijašnja neizjednačenost ugođaja, koji je postao čistiji i mekši, što su pozitivno ocijenili mnogi pjevači i zborovođje Velikog kazališta.

Zasad je ovo tek početak velikog rada, koji predstoji našem kolektivu u postizavanju besprijekorne čistoće i skladnosti zvuka i one visine izvađjanja, koju s pravom može zahtijevati sovjetski slušalac od najvećeg muzičkog kazališta u našoj zemlji.

E. PINKE,
koncertni meštar orkestra Velikog kazališta
(»Sovjetskoje iskustvo« br. 4. (988) od 25. I. 1946.)

KRATKE VIJESTI

Viljnjus. Uprava za umjetnost SSR Litve dobila je vrijedne rukopise poznatog slikara i kompozitora Litve N. Čurljanisa, koji je umro početkom XX. vijeka. Među rukopisima nalaze se brojna djela za klavir, melografski folklorni materijal i dr.

*

Lenjingradska tvornica klavira »Crveni oktobar« dovršila je u augustu prvu hiljadu pianina u ovoj godini.

*

Ovih dana je u Komitetu za umjetnost pri Vladi SSSR održana sjednica Komisije za sovjetsku operu pod predsjedanjem N. Golovanova. Komisija je sastavila popis novih sovjetskih opera, koje će sada poslušati.

*

1. listopada (oktobra) otvoren je u Moskvi prošireni plenum Organizacionog Komiteta Saveza sovjetskih kompozitora SSSR. Na dnevnom redu je izvještaj A. Hačaturjana o zadaćama Saveza sovjetskih kompozitora u vezi s odlukama CK VKP(b) po pitanjima literature i umjetnosti. Ujedno će se raspravljati o radu kompozitora Saveznih republika. U radu plenuma uzet će učešća: B. Ljatošinski, L. Revucki (Ukrajina), Š. Mšvelidze, V. Gokieli (Gruzija), U. Gadžibekov (Azerbajdžan), A. Stepanjan (Armenija), M. Ašrafi, T. Sadykov (Uzbekistan), V. Ščerbačov, M. Steinberg, I. Dzeržinski (Lenjingrad), V. Trambicki (Sverdlovsk) i dr.

*

Vlada SSSR potvrdila je Komitet za umjetnost pri Vladi SSSR u slijedećem sastavu: Predsjednik M. B. Hrapčenko i članovi: I. I. Anisimov, V. M. Surin, A. A. Petrosjan, A. S. Rototajev, V. V. Višnjevski, V. G. Zaharov, L. M. Leonov, G. S. Kalašnikov, P. M. Sysojev, N. A. Streljcov, A. I. Gusev, N. K. Dobrynin, N. N. Bespalov.

*

U Lenjingradu formira se učenički zbor, u kojem će sudjelovati 125.000 učenika. Uvježbavanje pjesama vršit će se isprva po grupama. U organizaciji ovog grandioznog zbora učestvuju Dvorac pionira, školske i pionirske organizacije Lenjingrada. Zbor će pripremiti naročiti program za proslavu 30-godišnjice sovjetske vlasti.

*

U Lenjingradu je proradio konstruktorski laboratorij elektromuzičkih instrumenata Komiteta za umjetnost pri Vladi SSSR. Pod rukovodstvom izumitelja električnih instrumenata A. Ivanova i A. Rimskog-Korsakova kolektiv laboratorija već je sagradio prvi instrumentalni ansambl-sekstet električnih domra (domra je ruski narodni instrument, sličan mandolini op. ur.). Doskora će se izgraditi »elektrovibrafon«-instrument za simfonijske i jazz-orkestre, zatim »emiriton«, »elektroklavir«, »elektroorgulje« i dr.

*

Kompozitor Gavril Popov dovršio je III. simfoniju za gudački orkestar u pet stavaka posvećenu herojskoj borbi španjolskog naroda protiv mračnih snaga fašističke reakcije.

*

U kazalištu Muzičkog kazališta VTO (Svesaveznog kazališnog društva), od nekoliko održanih konferencija, jedna je bila posvećena operi Marijana Kovalja »Sevastopoljci« (14. IX.)

*

Ašhabad. Zaslužni trudbenik umjetnosti kompozitor Šapošnikov dovršio je prvi koncert na turkmenske teme. Kompozitor Šapošnikov je autor popularnih opera u Turkmeniji »Zuhra i Tahir« te »Šahsenem i Garib«.

*

25. rujna (septembra) otvorena je zimska koncertna sezona Moskovske filharmonije u velikoj dvorani konzervatorija. Na programu prvog simfonijskog koncerta bile su V. simfonija Čajkovskog i V. simfonija Glazunova. Zimska sezona u dvorani »P. I. Čajkovski« otvorena je 5. listopada (oktobra). Nastupio je Državni simfonijski orkestar, koji je ujedno tog dana proslavio desetgodišnjicu opstanka.

*

Riga. Završen je natječaj za lotišku sovjetsku pjesmu. Jury je pregledao oko 100 pjesama. Prva nagrada nije podijeljena nikomu, dok su druge nagrade dobili: kompozitor J. Medynjš za pjesmu »Proljetno jutro«, i kompozitor P. Smilga za pjesme »Naša srca« (za pionirski zbor) i »Popevši se na brdo« (za mješoviti zbor). Od pet trećih nagrada, dvije je dobio kompozitor Zolotonos za pjesmu lotiških gardijskih strijelaca i za jednu solopjesmu.

Ostale tri nagrade dobili su kompozitori: Medynjš, Graubinj, Janson.

*

U Tadžikistanu, pored već postojećeg ženskog orkestra rubobistica (»rubob« narodni instrument u Tadžika), osniva se i ženski orkestar dudzataristica (»dudzatar« — također narodni tadžikski instrument).

*

Iz Tadžikistana u Moskvu otputovala je grupa muzičkih trudbenika zbog usavršavanja na Moskovskom konzervatoriju. Među ostalima došli su: pjevač Avner Mullokandov, kompozitor Z. Šagidi, F. Salijev i Š. Bobokalanov, dirigent Azam Kamalov te zborovođe Tamara Alijeva i Hajk Mullokandov.

*

Lenjingradski savjet organizirao je Sveučilište marksizma-lenjinizma za trudbenike umjetnosti. U prvo godište primljeno je 260 polaznika, među kojima direktor Lenjingradskog konzervatorija prof. P. Serebrjakov, kompozitori I. Dzeržinski, V. V. Solovjov-Sjedov, M. Čulaki i dr.

*

U Nikolajevu radi već drugu godinu muzički lektorij Nikolajevske oblasne filharmonije. U minuloj sezoni 1945./46., muzički lektorij priredio je 35 predavanja-koncerata, posvećenih razvoju ruske muzike i stvaralaštvu ruskih kompozitora.

Poziv kompozitorima

Hrvatski Pjevački Savez odlučio je, kao centralno umjetničko tijelo za pjevačku umjetnost, da našim pjevačkim zborovima postepeno namakne što bolju i što aktuelniju zbornu literaturu. U tu će svrhu Hrvatski Pjevački Savez u najkraće vrijeme početi izdavati djela zborne literature. Kod odabiranja zbornih kompozicija i djela traži se, da budu sadržajno pozitivna i odgojna i da s umjetničke strane predstavljaju neiskvareni narodni muzički izraz.

Uspješnim rješenjem pitanja pjevačkog repertoara, Hrvatski Pjevački Savez će ujedno ukloniti zbunjenost i pomanjkanje orijentacije u izvedbama pjevačkih zborova, koji će na temelju objavljenih djela, u svakom pogledu pozitivnih kvaliteta, biti u stanju da sastave sadržajno pozitivne i umjetnički vrijedne koncertne programe. Da bi se ovaj zadatak riješio što prije i što uspješnije, potrebna je najveća suradnja svih naših kompozitora.

Hrvatski Pjevački Savez poziva sve naše kompozitore, da mu u najkraćem vremenskom razmaku u prvom redu dostave svoja najnovija vokalna djela. S autorima onih djela, koja dođu u obzir za štampu, regulirat će Hrvatski Pjevački Savez odnose na temelju ugovora za pojedino štampano djelo.

Djela treba slati na: Hrvatski Pjevački Savez, Mesnička ul. 15, II

U par redaka

U Parizu je osnovana nova umjetnička grupa »PARIS«, koja svakog tjedna održava literarno-muzičke seanse. Jedna od njih, nedavno održana, bila je posvećena Aleksandru Čerepnjinu, pa su tom prilikom među inim bila izvedena slijedeća njegova djela: »Georgijska rapsodija« za čelo i klavir, »Romantična sonatina«, »Le monde en vitrine«, suita iz kratkih, deskriptivnih stavaka za klavir, u obliku preludija. Vrhunac priredbe predstavljala je izvedba djela »Les XII«: to je muzički komentar poemi Aleksandra Bloka o Oktobarskoj Revoluciji. Žilavost, upornost narodnog otpora, krutu, nepomirljivu borbu naroda, prikazao je autor sugestivnom snagom, uklopivši u svoje djelo mnogo vjerno iznesenih narodnih reminiscenca. Ipak, i u djelu, koje prikazuje veliku dramu, u kojoj je sam narod glavnim protagonistom, sačuvao je autor u snažnoj i veoma zanimljivoj harmonizaciji svoju izrazitu, ličnu notu.

Švajcarsko Društvo kompozitora (STV) bavi se mišlju, da uvede tzv. »Pokuse za orkestralno čitanje djela«. Ono, je organiziralo specijalan orkestar, koji će pred članovima izvoditi najnovija djela članova, nakon čega će se održati diskusije. Kako javlja službeno glasilo STV, za ova pokusna čitanja poslano je dosad vrlo malo djela, pa je u glasilu izašao nov apel, da što više autora pošalje svoja djela za ove pokuse, kako bi se organizovanje specijalnog orkestra bolje isplatilo.

Iz života i rada muzičkih ustanova i organizacija

HRVATSKI DRŽAVNI KONZERVATORIJ

Nova školska godina 1946/47 na srednjoj školi Hrv. drž. konzervatorija započela je 2. rujna upisom starih učenika srednje škole.

Prijemni ispiti za srednju školu održani su dne 5., 6. i 7. rujna.

Redovita obuka započela je dne 10. rujna.

Upisalo se starih učenika: 214. Primljeno je novih: 85.

Ukupno će u ovoj školskoj godini pohađati pripravne tečajeve i redovite razrede srednje škole 299 učenika.

Budući da se bivša pripravna (niža) škola postepeno ukida, to se u ovoj školskoj godini upisalo 83 učenika III. i IV. razreda, dok su I. i II. razred već zatvoreni. Novi đaci nisu se primali ni za III. i IV. razred niže škole.

Prema tomu sveukupno je upisano 382 učenika pripravne (niže) i srednje škole.

Prilikom upisa izvršeno je novo razvrstavanje učenika srednje škole prema novom ustrojstvu te škole, koja se sada dijeli na dva pripravna tečaja i četiri razreda.

Osim toga je 14 učenika I. razreda srednje škole upisalo općeobrazovne predmete, koji su već ove školske godine uvedeni. Ti su predmeti: narodni jezik s književnošću (4 sata), ruski jezik (2 sata), opća povijest (2 sata), prirodne nauke (3 sata) i ritmička gimnastika (1 sat). Pod predmetom »Prirodne nauke« razumijeva se u I. razredu fizika s osobitim obzirom na akustiku.

Školska godina u visokoj školi započela je dne 1. listopada upisom starih slušača, dok su prijemni ispiti održani dne 3., 4. i 5. listopada. Starih se slušača upisalo 50, dok je novih primljeno 18, pa će prema tome u novoj školskoj godini ukupno pohađati visoku školu 68 slušača.

Redovita obuka u visokoj školi započela je dne 8. listopada

MUZIČKA NAKLADA

Zemaljski odbor Jedinstvenih sindikata za Hrvatsku, kulturno-prosvjetno odjeljenje, započeo je vlastitim muzičkim izdanjima. Dosad su izašle slijedeće kompozicije:

1. Himna Sovjetskog Saveza (A. V. Aleksandrov) za troglasni zbor i klavir; 2. »Protuletje« (P. Markovac) i »Nasred gore Romanije« (H. Singer), za mješoviti zbor; 3. »Oj Mosore« (S. Bombardelli), za mješoviti zbor; 4. »Nova pjesma« (N. Hercigonja) i »Oj Moravo« (I. Tijardović), za muški zbor; 5. »Pjesme obnove« (J. Gotovac), za muški zbor.

Izdanja su ukusno opremljena, tehnički dotjerana, a cijena im se kreće od 4 do 7 dinara.

Bude li se ova izdavačka djelatnost naših sindikata planski odvijala, ona će mnogo pridonijeti, da se poveća opseg izdavanja u okviru naše vokalne literature i uklone nedostaci, koji se u tom pravcu još zamjećuju.

KONCERTNI URED

U prošloj sezoni organizirao je koncertni ured ukupno 81 koncert. Od toga 74 koncerta domaćih umjetnika, a 7 stranih. Koncerti su se održavali u dvorani Glazbenog zavoda, Franjevačkoj dvorani, te u dvorištu Gradskog muzeja.

Tokom te sezone izvedeno je: 264 djela jugoslavenskih autora, 24 djela bugarskih, 23 djela čeških i slovačkih, 203 djela ruskih, 103 djela poljskih, 91 djela francuskih, 89 djela talijanskih, 2 djela engleskih, 12 djela albanskih, 2 djela američkih, 117 djela njemačkih, 10 djela mađarskih i 9 djela ostalih narodnosti.

Ukupno je bilo izvedeno 617 slavenskih djela i 332 djela autora ostalih narodnosti.

Ukupni broj posjetilaca tokom prošle sezone iznosi 33.724.

★

U novoj koncertnoj sezoni, osim naših domaćih umjetnika, ured će prirediti u skorije vrijeme koncerte pijanista Ladislava Palfija (Subotica), tršćanskog kvateta, violoncellista Mirka Dornera (Beograd), violinista Marije Žeželj (Beograd), koja će tom prilikom izvesti po prvi put u Zagrebu violinsku sonatu Petra Konjovića, L. F. Ferrarija, novog koncertnog majstora zagrebačke opere, te Mirana Vihera iz Ljubljane.

UDRUŽENJE KOMPOZITORA HRVATSKE

Već se više puta pokazala potreba da se sistematski organizira arhiv djela članova U. K. H., a osobito je to nužno zato, da bi se uvijek mogla uspješno vršiti stalna izmjena kompozicija s drugim zemljama. Stoga je udruženje na svom zadnjem plenarnom sastanku odlučilo, da u tu svrhu sakupi u svom arhivu po nekoliko primjeraka djela, koja dolaze u obzir.

Pozivaju se članovi, da pošalju ili donesu primjerke svojih štampanih ili rukopisnih kompozicija. Na temelju prijedloga odbora, koji je određen, da vodi ove poslove, otkupit će se izvjesni broj štampanih primjeraka, odnosno dat će se u prijepis rukopisne kompozicije.

Djela se šalju na tajnika Udruženja, druga Natka Devčića, Zagreb, Gundulićeva 6.

★

MUZIČKI ŽIVOT NA OMLADINSKOJ PRUZI

U životu omladinskih brigada na gradnji pruge Brčko—Banovići, važno mjesto zauzima kulturno-prosvjetna, a specijalno muzička djelatnost. Ona se manifestira nesamo u brojnim pjevačkim zborovima (svaka brigada ima svoj zbor), nego i u usavršavanju rada mladih zborovoda-omladinaca. Tako je samo u toku druge smjene bilo organizirano 15 kurseva za zborovođe, koje je završilo 192 polaznika, dok sada — u trećoj smjeni — rade već 4 kursa sa 69 polaznika. Kurseve u ljetnim mjesecima vodili su studenti beogradske Drž. muzičke akademije, a sada, pred kratko vrijeme, odaslala je i Narodna studentska omladina Hrv. drž. konzervatorija u Zagrebu trojicu studenata, da pomognu svojim znanjem i iskustvom brigadirima Omladinske pruge u njihovoj muzičkoj djelatnosti.

Pjevački zborovi radnih brigada nastupali su već i na zajedničkim festivalima, koji se stalno priređuju.

Valja zabilježiti i stvaralačku muzičku djelatnost mladih kompozitora-samoaktivista s Omladinske pruge, od kojih je dosad sakupljeno 11 kompozicija, većinom brigadnih koračnica.

Naročitu pažnju privukla je na pruzi turneja zbora i limenog orkestra pitomaca Vojnog muzičkog učilišta Jugoslavenske Armije, pod vodstvom Vilima Markovića. Priredbama pitomaca prisustvovalo je oko 20.000 omladinaca s pruge.

Muzički kalendar za mjesec listopad (oktobar)

1. 1865. rodio se francuski kompozitor Paul Dukas, autor popularnog orkestralnog scherza »Čarobnjakov učenik«.
2. 1920. umro je Max Bruch, čiji violinski koncert u g-molu ostaje i danas njegovim najljepšim i najpoznatijim djelom.
4. 1880. umro je Jacques Offenbach, najznatniji predstavnik klasične francuske operete-satire i kompozitor opere »Hoffmannove priče«.
4. 1934. umro je istaknuti francuski violinist Henri Marteau.
5. 1791. rodio se Giacomo Meyerbeer, najuvaženiji zastupnik t. zv. »velike opere«, autor »Hugenota«.
6. 1887. rodila se znamenita austrijska operna pjevačica Marija Jeritza.
7. 1825. umro je Dimitrije Bortnjanski, značajan predstavnik ruske duhovne muzike svog doba.
8. 1585. rodio se Heinrich Schütz, najveći majstor oratorijske forme (pasije) prije J. S. Bacha i Händela.
8. 1834. umro je François Adrien Boïeldieu, autor opere »Bijela gospođa«.
8. 1862. rodio se čuveni pijanist i pedagog Emil Sauer.
9. 1835. rodio se Camille Saint-Saëns, jedan od obnovitelja francuske instrumentalne muzike, kompozitor opere »Samson i Dalila«.
9. 1873. rodio se violinist i pedagog Carl Flesch.
10. 1813. rodio se najveći talijanski operni kompozitor Giuseppe Verdi.
11. 1851. rodio se Josif Marinković, uz Mokranjca najznatnija umjetnička ličnost srpske muzike u drugoj polovini prošlog stoljeća.
11. 1895. rodio se hrvatski kompozitor Jakov Gotovac, autor opere »Ero s onog svijeta«.
11. 1896 umro je Anton Bruckner, jedan od najvećih simfoničara iza Beethovena.
12. 1855. rodio se istaknuti njemački dirigent Artur Nikisch.
12. 1872. rodio se suvremeni engleski kompozitor Ralph Vaughan Williams.
14. 1669. umro je operni kompozitor Marc'Antonio Cesti, autor opere »Il pomo d'oro«.
15. 1884. rodio se Miloje Milojević, srpski kompozitor, muzikolog i kritičar.
15. 1900. umro je Zdeněk Fibich, najznatniji suvremenik Smetane i Dvořáka.
17. 1849. umro je Frédéric Chopin, veliki poljski pjesnik klavira, jedan od najznatnijih lirika u razvoju evropske romantike.
18. 1706. rodio se Baldassarre Galuppi, autor instrumentalnih kompozicija i komičnih opera.
18. 1817. umro je Étienne Nicolas Méhul, kompozitor opere »Joseph«.
18. 1879. rodio se istaknuti poljski kompozitor i dirigent Grzegorz Fitelberg.
18. 1893. umro je Charles Gounod, čiji je »Faust« postao, uz Bizetovu »Carmen«, najpopularnijom francuskom operom.
22. 1811. rodio se Franz Liszt, najveći pijanist prošlog vijeka, obnovitelj klavirske tehnike, utemeljitelj »simfonijske pjesme«.
23. 1801. rodio se Albert Lortzing, važan predstavnik njemačke komične opere iz doba romantike.
24. 1725. umro je Alessandro Scarlatti, prvi veliki majstor napuljske opere i jedan od najplodnijih kompozitora do danas.
25. 1825. rodio se Johann Strauss ml., najznatniji zastupnik bečkog valcera.
25. 1839. rodio se Georges Bizet, genijalni autor opere »Carmen« i muzike za »Arležanku«.
25. 1864. rodio se Aleksandar Grečaninov, istaknuti ruski vokalni kompozitor.
26. 1685. rodio se Domenico Scarlatti, veliki majstor muzike za cembalo.
27. 1782. rodio se Niccolò Paganini, violinist, jedan od najslavnijih reproduktivnih umjetnika.
27. 1919. umrla je čuvena pjevačica Adelina Patti.
28. 1870. rodio se suvremeni francuski kompozitor Florent Schmitt.

Zadaci muzičkog odgoja

»Mi živimo u sretnoj zemlji, gdje se brzo stvaraju svi uslovi neophodni za svekoliko materijalno i duhovno njezino obogaćenje, uslovi za slobodan razvitak sila sposobnosti, talenata naroda«.

(M. Gorki)

Samo u onoj zemlji, gdje rad nije izrabljivanje, već stvaralaštvo, gdje se poštuju prava radnog naroda, može se govoriti o stvarnom nastojanju na unapredjivanju i razvitku kulture i umjetnosti. Kulturno izdizanje radnih masa može postati jednim od najviših ciljeva državne politike u onoj zemlji, u kojoj je vlast u rukama naroda Istinskog kulturnog napretka nema bez istinske demokracije, demokracije širokih slojeva naroda. Zato nije slučajnost, da se danas u našoj zemlji nastoji, da ti društveni slojevi, nosioci cjelokupnog privrednog, društvenog i političkog života, upoznaju kulturna i umjetnička dobra prošlosti. Izgradivši materijalnu bazu svoga života, radni narod naše zemlje izgradit će i njegovu duhovnu nadgradnju: s v o j u kulturu i s v o j u umjetnost. Baš zbog toga, da bi smjelo mogao pokročiti svojim putem u oblasti kulturne izgradnje, da bi stvorio uslove za stvaranje svog idejno-umjetničkog izraza, potrebno je da točno uoči svoje mjesto u novom društvenom i historijskom razdoblju naše zemlje i da suvereno vlada područjem kulture i umjetnosti iz prošlosti.

Naš narod je bogat stvaralaštvom. Treba se sjetiti samo narodne poezije iz Narodno-oslobodilačke borbe. Pjesme su nicale, ili točnije, one su trajale u kontinuiranom intenzitetu, ne prestajući nikad, kao što nije prestajalo nizanje događaja.

Poznato je bogatstvo naših narodnih melodija. Nedavna smotra seljačke kulture u Zagrebu, pokazala je ponovno, koliko se bogatstvo melodijskog, ritmijskog, koreografskog i pjesničkog izražaja nalazi u narodnom stvaralaštvu.

U toj spoznaji snage narodnog stvaralaštva, u težnji da se talenti, kojima naši narodi obiluju, razviju i postanu graditelji kulturnog života u našoj novoj stvarnosti, leži nastojanje za općim kulturnim izdizanjem, u koje kao sastavni dio ulazi i muzički odgoj u užem i širem smislu riječi.

Muzički odgoj u staroj Jugoslaviji bio je sveden na nekoliko muzičkih škola, nastavu muzike na srednjim školama i privatnu poduku.

Muzika je bila skup studij i malobrojne muzičke škole u državi posjećivala su djeca imućnijih građanskih krugova. Rijetki su bili pojedinci, koji su u slabim materijalnim prilikama mogli realizirati svoje težnje za muzičkim obrazovanjem i tu postići najviše kvalifikacije.

Nastava muzike na srednjim školama, ukoliko se nije ograničavala na svladavanje početnih pojmova iz teorije i solfeđa, potrebnih za dobro pjevanje u zboru, pretvarala se u običan verbalizam. Besmisleno i potpuno promašeno je bilo govoriti na primjer o historiji muzike, a ne moći prikazati ni jedno muzičko djelo, što se redovito događalo u manjim mjestima, gdje nije postojao nikakav muzički život, a sama škola nije posjedovala ništa, osim možda u najboljem slučaju lošeg klavira.

Privatna poduka muzike bila je u glavnom postavljena na merkantilnu osnovu, pogotovo u manjim mjestima, gdje je rijetko kada bilo kvalificiranih učitelja muzike; tu se najčešće ugađalo ukusu muzički neobrazovanog kupca, pa nije moglo biti djelovanja u pravcu pravilnog muzičkog odgoja.

Zbog svih tih i sličnih razloga, ostalo je muzičko obrazovanje privilegij malenog odabranog društvenog sloja, koji je muzici nametao svoje konzervativne ograde ekskluzivnosti i individualizma.

Iza oslobođenja prišlo se kod nas reorganizaciji čitavog muzičkog života na novoj osnovi. Potrebno je bilo trgnuti iz učmalosti sva muzička tijela i ustanove, koje su postojale od prije i povezati ih sa životom, sa današnjicom; danas muzički život ima nove, široke zadatke za rješavanje kojih je potrebna idejno-politička preorijentacija u duhu naprednih demokratskih shvaćanja, umjetničkog i pedagoškog djelovanja, što nužno mijenja dojučerašnja shvaćanja profesionalnog muzičkog svijeta o namjeni muzičke umjetnosti. Preko niza novih oblika javnog muzičkog djelovanja, muzičar novih shvaćanja odgojit će novu muzičku publiku najširih radnih slojeva naroda, jer o stupnju njihove muzičke kulture ovisi i intenzitet našeg cjelokupnog produktivnog i reproduktivnog muzičkog stvaranja. Tako je nikla potreba za omasovljavanjem muzičke umjetnosti, što ne znači samo brojno povećanje i novi socijalni sastav muzičke publike i profesionalnih muzičara, već znači i to da treba učiniti muziku kulturnom potrebom svakog trudbenika.

Rješavanju tin zadataka prišli su naši odgovorni muzički faktori, i u ovu godinu dana stvorili uslove, na kojima će se moći razvijati široka muzička djelatnost, a čitav će se muzički život usmjeriti u pravcu korisnosti narodu

Organizacijom muzičkih škola postavljen je okvir unutar kojega se može novi muzički naraštaj uspješno razvijati Jedna od najznačajnijih promjena u muzičkoj nastavi jest ta, da se u muzičke škole uvodi nastava općeobrazovnih predmeta. — (Ove godine je to već učinjeno na srednjoj školi zagrebačkog konzervatorija.) Učenik, koji se posvećuje muzici, ne će ubuduće morati polaziti paralelno i srednju školu, već će pohađati samo muzičku školu, gdje će učiti predmete s područja općeg obrazovanja. Učenicima, koji se posvećuju muzici bit će to ogromno olakšanje za studij, jer mu mogu posvetiti sve svoje vrijeme.

Na teritoriji NRH imade 14 muzičkih škola. U toku ove školske godine obišli su profesori Hrv. drž. konzervatorija kao izaslanici Ministarstva prosvjete, sve te škole, kako bi im se na temelju dosadašnjih uspjeha i nedostataka mogla pružiti odgovarajuća podrška i pomoć u radu. Uz Hrv. drž. konzervatorij, najviši muzičko-odgojni zavod u NRH, djeluje u Zagrebu Gradska muzička škola već drugu godinu. Ove jeseni osnivaju se u Zagrebu i rajonski muzički tečajevi za poduku klavira, violine, narodnih instrumenata, harmonike i teoretskih predmeta. Time je pedagoško muzičko djelovanje postavljeno na još širu osnovu, imajući u vidu, da škole treba osnivati tamo, gdje su najpristupačnije narodu. Zasad je još teško sprovesti to načelo i u mjestima izvan Zagreba, i ako bi bilo potrebno da svako malo veće mjesto ima muzičku školu. Postojanje muzičke škole znači mogućnost široke muzičke aktivnosti, u koju ulazi ozbiljno pedagoško i reproduktivno djelovanje, kao i organizacija cjelokupnog muzičkog života mjesta, u kome se škola nalazi.

Uz muzičke škole predviđeno je osnivanje muzičkog internata u Zagrebu, kako bi se omogućilo sposobnim i talentiranim učenicima izvan Zagreba, da se posvete studiju muzike, koji bi se vodio sve do konzervatorijske diplome. Na taj način bit će osigurana pravilna selekcija najsposobnijih, što će pridonijeti razvoju i obogaćenju našeg muzičkog života.

Dok se muzički odgoj u užem smislu ograničuje na muzičke škole i zavode, u muzički odgoj u širem smislu ulazi cjelokupna javna muzička djelatnost.

Djelatnost svakog kulturnog radnika, prema tome i muzičara, dobiva punu vrijednost samo kroz prizmu društvene korisnosti Čitav društveni život danas je tako organiziran, da treba samo htjeti ući u njegovu kolotečinu i odmah je tu stotinu načina, da se to ostvari. Organizacioni oblici našeg društvenog života takvi su, da obuhvataju milijune, a bogatstvo i raznolikost mogućnosti društvenog i kulturnog djelovanja omogućuju svakoj težnji za specijalizacijom, da se društveno korisno usmjeruje i razvija. Ovo treba da ima na umu svaki muzički radnik, bez obzira, na kojoj se dužnosti nalazi i koji posao vrši, te da stalno misli i na to kako će svoj rad povezati s općim muzičko-odgojnim djelovanjem na široke slojeve radnoga naroda u konkretnoj današnjoj situaciji.

Sindikati i ostale masovne organizacije pokretači su široke aktivnosti naroda kao zajednice i pojedinca kao stvaralačke jedinke unutar te zajednice. Zahvaljujući masovnim organizacijama, moguće je probuditi interes za umjetnost tamo, gdje do jučer nije imao uslova za razvoj.

Za razvijanje široke muzičke djelatnosti treba pružiti pomoć muzičkim aktivima po sindikalnim podružnicama, domovima kulture i t. d. Iz njih će se regrutirati muzičari i nova muzička publika, a s vremenom mogu mnogi od tih aktiva prerasti u ozbiljna reproduktivna tijela. Muzički aktivi uz stručnu pomoć, bit će ozbiljan prilog omasovljivanju muzičke umjetnosti.

Postavljanjem muzičke djelatnosti na takovu osnovu, omogućit će se popularizirnje vrijednih muzičkih djela i tako preodgajati široke mase za pravilno razumijevanje muzičke umjetnosti.

Naš muzički život na ovoj osnovi tek je u razvitku. Zato je dužnost svakog muzičara stručnjaka da djeluje što šire. Danas, kad postoji mogućnost organiziranja muzičkog rada preko masovnih organizacija, treba to u punoj mjeri iskoristiti i pomoći, da se šire i učvršćuju pravilna muzička shvaćanja i razvija dobar muzički ukus. Poštenom i savjesnom muzičkom radniku, iskrenom pregaocu na polju svoje umjetnosti, ne može biti svejedno, da li se muzički ukus i muzička shvaćanja širokih masa iznakazuju banalnostima ili razvijaju i izdižu na viši stupanj.

Odgovornost umjetnika i pedagoga velika je.

Ako pravilno shvate cilj svoje djelatnosti, oni mogu postići vanredne rezultate u kulturno-umjetničkom odgoju naroda. No u protivnom slučaju može iz njihova rada nastati velika, možda i nepopravljiva šteta.

Božena Kolenc

IZ REDAKCIJE

Upozoravamo sve naše suradnike i dopisnike, da članci treba da stignu u redakciju do 10. svakog mjeseca, kako bi ih na vrijeme i bez zakašnjavanja mogli u našem listu upotrijebiti.

Redakcija »Muzičkih novina« primila je 14 brojeva poljskog muzičkog polumjesečnika »Ruch muzyczny« i 10 brojeva češkog muzičkog časopisa »Rhytmus«.

»Muzičke novine« izlaze svakog mjeseca. Cijena pojedinom broju 5.— dinara. Pretplata od 1. broja, pa do konca 1946. god. iznosi 40.— dinara, a šalje se čekovnom uplatnicom Poštanske štedionice u Zagrebu br. 30.170 na adresu: Hrvatski državni konzervatorij, Zagreb, Gundulićeva ul, 6, s oznakom »za Muzičke novine«.

REDAKCIONI ODBOR:

Evgenij Vaulin (odgovorni urednik), *Josip Andreis, Milo Cipra, Natko Devčić, Ivo Maček*

Vlasnik i izdavač: Hrvatski državni Konzervatorij, Zagreb, Gundulićeva ul. 6., telefon 61-17. — Državna štamparija novina, Zagreb, Masarykova 28.